

kralj jih imenuje 40. — Nadalje se poroča, da se po Srbiji širijo pozivi na narod, da naj se siloma zapreči povratek v Srbijo kralju Aleksandru, razkralju Milanu in razkraljici Nataliji.

Obrtnija.

Slovensko posojilništvo.

Spisal Ivan Lapanje.

(Dalje.)

Popred kakor nemški kmetje so znali češki kmetje razlagati si sanje egiptovskega Jožefa; t. j. v dobrih časih varčevati za slabe čase. Že v 18. stoletju in menda še poprej so imeli kmetje po čeških vaseh in trgih navado, da so žito v dobrih letih ali pa sploh v jeseni shranjevali, da so ga imeli za slabe čase in za setev. Nekov del svojih pridelkov morali so „založiti“ v skupnih žitnicah in shrambah, v katere so morali tudi graščaki nekaj doprinašati. Prve češke posojilnice na Češkem, Moravskem in Šleskem so bile torej žitne, a ne denarne založnice, ki so bile last vseh zemljiških posestnikov dotične vasi. To shranjevanje žita je bilo začetkoma prostovoljno, pozneje pa za cesarja Jožefa ukazano. To je trajalo morebiti skoro do polovice tega stoletja. Iz teh žitnih zakladov, ki so prišli kmalu pod državno nadzorstvo, izcimili so se polagoma denarni zavodi. Žita je namreč večkrat preostajalo, prodali so ga, denar pa shranjevali. In kakor je bilo žito občna (občinska, vaška) last, tako tudi za žito skupljeni novci, katere so začeli mesto žita — ne podarjevati, marveč posojevati. Na ta način so nastale sredi tega stoletja in pozneje češke „gospodarske založny“. Ž njimi se je začelo pečati tudi zakonodavstvo, osobito deželni zbor, da so se le starodavno češke posojilnice uredile v duhu časa in po enakomernem zakonitem potu. Najprvo se je več teh malih založnic, ki so bile po vaseh raztresene, združilo v okrajne založnice, ki so bile in so še nadzorovane po deželnem odboru; pozneje so se uredile v zmyslu zadružnega zakona ali pa prelevile celo v čisto nove zadrage po Schulzejevem ali Raiffeisenovem sistemu.

Razen „gospodarskih založen“ so se pa istočasno, kakor na Nemškem, tudi na Češkem snovale samostojne posojilnice za drugo ljudstvo, (zemljiški posestniki so jih že imeli) za meščane, rokodelce, trgovce itd. Te so bile osnovane največ po Schulzejevih navodih. Njih število je bilo že pred 20 leti jako veliko, ko so se osnovala še kot društva, ko ni bilo še sedanjega ugodnega zadružnega zakona. To posojilnice so zvali „občanske (meščanske) založny“; imele so menda svoje sedeže največ po mestih, trgih in obrtnih krajih.

Kot tretja pa slabše zastopana vrsta čeških posojilnic bi bile one male „založne“ iz novejša dobe, katere imajo običajno naslov „sporitelni a uverni spolek“. Te se le v tem od onih razločujejo, da so sprejele bolj Raiffeisenova načela, da na pr. izključno le na zadolžnice po-

sojujejo, kar so sicer tudi starejše „gospodarske založne“ delale.

Kakor imamo Slovenci svojo „Zvezo“, tako imajo Čehi svojo „Jednoto založen v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“, ki izdaje jednako našemu „Letopisu“ štatistiko čeških posojilnic in ki jih podučuje in menda nekoliko tudi po svojih uradnikih nadzoruje. K tej „Jednoti“ plačujejo jednako slovenskim posojilnicam posamezne „založne“ na leto 5—100 gld. po tem, kakor so večje ali manjše. Iz najnovejše štatistike (za l. 1892.) posnamemo, da je vseh čeških založnic l. 1892. bilo v omenjenih deželah češke krone 680 (vmes tudi 1 na Dunaji), ki so imele 266.095 članov.

Dočim skrbi „Jednota“ le za red in poduk pri posojilnicah, ima pa „Živnostenska (obrtne) banka“ v Pragi s svojimi podružnicami nalogo, da jim priskoči na pomoč, kedar so v denarnih stiskah. Ta banka posojuje češkim založnicam, kedar potrebujejo, večje ali manjše svote proti menicam. S to banko so stopile tudi že slovenske posojilnice na enak način v zvezo in bile prav zadovoljne s postrežbo.

Predno prestopimo h kratki zgodovini slovenskih posojilnic, moramo povdarjati, da je češko posojilništvo najstarejše in najbolj razvito ter da prekosi vse nemško posojilništvo v deželah češke krone in drugih avstrijskih kronovinah.

Posojilništvo se je začelo namreč v zadnjih letih tudi po Dolenjem in Gorenjem Avstrijskem širiti in tudi po Tirolskem. Povsodi se snujejo posojilnice ali po Schulzejevih ali po Raiffeisenovih principih; vendar se ne more nič bolj razviti kakor slovensko posojilništvo, čeprav podpirajo dežele same ustanovitev ondotnih novih posojilnic (osobito onih po Raiffeisenovih nazorih), dočim se mora naše posojilništvo le na lastne moči, na domoljube in na moč slovenskega kmeta opirati. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Kaj more postati iz drevesa v jednom dnevu?
V Cämnerswaldu so nedavno zjutraj ob sedmih posekali dve smreki, hitro so jih omlajili, sparili, razbrusili v lesno snov, hitro iz nje napravili papir, ki je ob petih popolne že bil suh in še tisti večer tiskali na njem važne novice in potem s kosi vrhov omenjenih smrek poslali v razstavo v Freiberg. Tu se vidi, kaj je vse mogoče, pri današnjem napredku industrije.

Črnina ebenovine, katero tako občudujejo v umetnih mizarijah, se da tudi umetno prirediti. Površje bukovega, brezovega ali češpljevega lesa se napoji z žvepleno kislino, potem se pa les razgreje, dokler ne dobi zaželene barve.

Špiritni lak za barvanje pletenih torb se napravi, ako se kilo ameriške smole, kilo rubinovega šelaka, kilo terpentina na ognji raztopi in potem pridene 4½ kile močnega špirta. Ta lak se sicer malo počasi suši, tako je pa jako dober za taka dela.

Osveženje dragocenin. Žveplene kisline se ogreje v glinasti posodi, v gorko in ne vrelo kislino se pomočijo dragocenine (zlate in srebrne), potem se pa izplaknejo v mlačni vodi in z žaganjem posuše.